

for a living planet®

Public Union
World Wide Fund for
Nature Ukraine
ГС «ВСЕСВІТНІЙ
ФОНД ПРИРОДИ
УКРАЇНА»
вул. Раїси Окіпної, 4,
офіс 170, м. Київ, 02002

wwf.panda.org/ukraine
wwf.panda.org/dcpo
+38 066 0688995

№ 270/2019

27 вересня 2019

коментарі та зауваження до звіту з ОВД (оцінки впливу на довкілля)

ТОВ «ПЕРЖАНСЬКА РУДНА КОМПАНІЯ»

*«Видобування та збагачення корисних копалин
Пержанського родовища берилію»*

ідентифікаційний номер в реєстрі ОВД: 2019413271

Міністру
Енергетики та захисту
довкілля
Оржелю О. А.

Вельмишановний Олексію Анатолійовичу!

Всесвітній фонд природи (WWF) Україна висловлює Вам свою повагу.

WWF-Україна вивчив звіт з оцінки впливу на довкілля (ОВД) проекту ТОВ «ПЕРЖАНСЬКА РУДНА КОМПАНІЯ» «Видобування та збагачення корисних копалин Пержанського родовища берилію».

Просимо розглянути та взяти до уваги наші коментарі та зауваження до вищезазначеного звіту.

Звертаємо Вашу увагу, що проект з видобутку берилію в межах Поліського природного заповідника та на прилеглих територіях **буде мати значний довгостроковий постійний негативний вплив на довкілля, який, на жаль, не відображений в вищезазначеному документі – Звіті з ОВД.**

Територія на якій передбачається реалізація проекту є однією з найбільш збережених з точки зору біорізноманіття територій на Поліссі. Втрата біорізноманіття через реалізацію проекту буде незворотною втратою, тому оцінка впливу на довкілля мусила б проводитися з особливою увагою на потенційні впливи проекту на біорізноманіття території. Такі цитати зі звіту, як «Сучасна ситуація у Олевському районі є такою, як і в Україні в цілому, таким чином, що рідкісні види відомі переважно в тих районах, де їх вивчають» свідчать про те, що автори звіту обмежилися збором загальнодоступної інформації і не проводили спеціальних досліджень, що мали б стати основою для підготовки якісного звіту, про що також свідчить відсутність посилань на проведені дослідження.

Звіт не дає ключову відповідь, яким саме буде вплив реалізованого проекту на тваринний світ, на рослинний світ, на поверхневі та підземні води району видобутку, на стан атмосферного повітря і ґрунту, на якість життя місцевих мешканців та традиційні лісові промисли, хоча дати відповідь на ці запитання і є метою ОВД. Документ приділяє увагу технологічним процесам видобутку, але не дає розуміння, як цей процес вплине на природні процеси і біорізноманіття регіону. З наведених у звіті фактів очевидно, що цей вплив буде значним і негативним.

Використання значних обсягів води в процесі видобування берилію, облаштування ставку-хвостосховища, а згодом скидання стічних вод у природні водойми може призвести до порушення гідрологічного режиму території, до пересихання боліт і забруднення річок і, як наслідок, до втрат біорізноманіття і погіршення якості життя місцевого населення. Більш того, в процесі флотації руд використовуватимуться високотоксичні кислоти, такі як флористоводнева кислота та етилендіамін тетраацетат; у звіті не прописано яким чином відбуватиметься видалення добре розчинних фторидів і надлишка аміну зі стічних вод, щоб довести їх до якості поверхневих вод.

Не вказано як буде утилізуватися канцерогенний осад хвостосховища, хоча у документі вказано: “сполуки, що містять берилій та його сполуки згідно наказу Державної служби статистики України від 23.01.2015 № 24 «Про затвердження переліків категорій, груп відходів і операцій поводження з відходами» належать до Переліку груп відходів з небезпечними складниками (код групи 0103).”

Спорудження гірничого комплексу призведе до, з одного боку, руйнування природних комплексів у місці спорудження, та, з іншого боку, до створення фактору шумового та пилового забруднення і посилення фактору турбування, що матиме вплив на тваринний світ регіону, зокрема, на такі рідкісні види, як рись, лось, глушець, бородата сова тощо.

Видобування берилію шахтним способом на території заповідника несе численні ризики для заповідника, зокрема, через можливе просідання порід і, відповідно, порушення гідрологічного режиму території з наслідками для флори і фауни території. Глибина розміщення шахт – від 60 до 400 м, - є досить незначною, і взаємодія забруднених шахтних вод з оточуючими ґрунтовими є крайньо небезпечною. Крім того, після відпрацювання шахти планується захоронення її відходів у «виробленому просторі родовища», тобто просто скидання відвалів у шахти, що призведе до неминучого забруднення після відпрацювання. Дуже загрозливим є те, що остаточний перелік відходів буде визначено після облаштування гірничого комплексу та шахт, адже такі речі потрібно максимально чітко прописувати ще до початку розробки шахти.

Крім того документ містить **значну кількість логічних взаємовиключних суперечностей**, зокрема тих, що прямо свідчать про значні ризики для довкілля у разі реалізації даного проекту. Їх присутність у опублікованому документі вказує на низьку якість документу, і, відповідно, неможливість покладатися на викладені у звіті можливі наслідки від реалізації проекту, так як справжні наслідки можуть бути значно гіршими.

Дозвіл на добуток корисних копалин в межах об'єкту природно-заповідного фонду найвищого статусу, яким є природний заповідник, буде небезпечним прецедентом, що може викликати ланцюгову реакцію і призвести до виникнення подібних проектів і в інших об'єктах заповідного фонду, що таким чином призведе до руйнування системи охорони природи в них.

Більш того, реалізація даного проекту несе міжнародні ризики. Згідно Конвенції з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (ратифіковано Україною 9 липня 2003 року), Україна бере на себе зобов'язання вживати додаткові заходи із запобігання забрудненню підземних вод, та визначення межових норм скиду стічних вод на основі найкращих технологій для збору небезпечних речовин. Ці аспекти не було відображено в документі.

На думку WWF Україна, зважаючи на вкрай високі ризики, даний проект за жодних причин не повинен бути реалізований ні в Поліському заповіднику, ні на прилеглих до нього територіях.

У зв'язку з вищезазначеним, звертаємося до Вас із проханням надати «негативний» висновок щодо Звіту з оцінки впливу на довкілля проекту ТОВ «Пержанська рудна компанія» «Видобування та збагачення корисних копалин Пержанського родовища берилію».

В додатку до цього листа наводимо наші детальні коментарі до звіту ОВД проекту ТОВ «ПЕРЖАНСЬКА РУДНА КОМПАНІЯ» «Видобування та збагачення корисних копалин Пержанського родовища берилію» знаходять в Додатку №1.

З повагою,

**Виконавчий директор
ГС Всесвітній фонд природи Україна**

Контактна особа: Андрій Плига, aplyha@wwf.ua

Олена Гарасова-Красієва

Додаток 1. Зауваження та пропозиції WWF Україна до звіту з ОВД (оцінки впливу на довкілля) ТОВ «ПЕРЖАНСЬКА РУДНА КОМПАНІЯ» «Видобування та збагачення корисних копалин Пержанського родовища берилію», ідентифікаційний номер в реєстрі ОВД: 2019413271

Номер зауваження	Номер сторінки	Чого стосується зауваження	Суть зауваження
1	26	«Роботи по видобуванню корисних копалин ТОВ «Пержанська рудна компанія» будуть вестися способами і методами, що не призводять до погіршення протипожежного і санітарного стану лісів ДП «Олевське лісове господарство» та умов їх відтворення».	Санітарний стан лісів на Поліссі останніми роками викликає занепокоєння через значні площі всихання соснових насаджень, причинами чого є комплекс факторів, одним з яких є зниження рівня ґрунтових вод та, у більш довгостроковій перспективі, зміна гідрорежиму території. Навіть незначні зміни даних показників можуть призвести до ослаблення соснових насаджень, і, як наслідок, їх подальшого всихання. Приклад цього можна побачити в сусідньому, Білокоровицькому, лісгоспі, де внаслідок нелегальної розробки бурштину почалося всихання соснових насаджень навколо місць видобутку. Прокладання шахтних стволів, використання значної кількості вод в процесі видобутку берилію можуть призвести до зміни гідрорежиму і подальшого всихання соснових насаджень на прилеглих ділянках. У звіті відсутня оцінка площ і місцерозташування ділянок лісу, що знаходяться в зоні ризику через можливе погіршення санітарного і

			<p>протипожежного станів. Речення, що «Зазначена інформація підтверджується експертним висновком Інституту геологічних наук НАН України від 04.02.2016 № 73-70-1/6 (Додаток № 9)» не відповідає дійсності – у вказаному додатку йдеться лише про те, що видобування відбуватиметься шахтним способом, і жодної згадки про відсутність ризиків погіршення санітарного та протипожежного стану лісу.</p>
2	16, 55	«Еколого-небезпечні компоненти, які видобуваються при експлуатації родовища, відсутні»	<p>Солі берилію є дуже токсичними і небезпечними для населення при потраплянні в навколишнє середовище. Зокрема, це формулювання суперечить наказу Державної служби статистики України від 23.01.2015 № 24 «Про затвердження переліків категорій, груп відходів і операцій поводження з відходами», згідно якого відходи, що містять берилій та його сполуки, належать до Переліку груп відходів з небезпечними складниками, а також Постанові Кабінету Міністрів України від від 13 липня 2000 р. № 1120 «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів», згідно</p>

			якої відходи, що містять берилій та сполуки берилію визначені як небезпечні, про що зазначено на сторінці 57 та 58 самого звіту.
3	55	«Залишок технічних вод після освітлення і доведення до якості поверхневих вод, буде скидатися у існуючу гідромережу»	Не визначено яка кількість, якої якості буде скидатися у які водні об'єкти. Наведено лише варіанти. Згідно Конвенції з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер, (Уборть - транскордонна річка) визначення граничних норм для скидів у стічні води повинно визначатися на основі найкращої технології для скидів небезпечних речовин. Граничні норми вмісту забруднювачів у поверхневій воді повинні розраховуватись на основі найкращої наявної технології, що може бути застосована до окремих галузей промисловості. Скидання стічних вод може мати критичний вплив на річкові екосистеми і рідкісні види, про присутність яких йдеться у самому ж звіті (ст 109,116,118-120). Через невизначеність методів очистки шахтних та стічних вод, її обсягів та водних об'єктів куди вони будуть скидатися, не можливо визначити їхній вплив на водне середовище, тому у Звіті це питання не було висвітлено належним чином.
4	59	Хвостосховище буде являти «спеціально спроектовану	На картах, наведених на ст 14 та інших сторінках, зазначено

		гідротехнічну стаціонару споруду, утворену специфікою рельєфу (схили, ущелини, балки тощо), або порожнину техногенного походження (вироблені кар'єри тощо)»	місцерозташування хвостосховища. Співставивши її з рельєфом місцевості, стає видно що жодних улоговин рельєфу там немає, так само як немає вироблених кар'єрів. Відповідно, незрозуміло яким саме чином там буде розташоване хвостосховище. Якщо передбачається викопування кар'єру, де буде розташоване хвостосховище, має бути наведена відповідна інформацію стосовно ризиків його створення і впливу на гідрологію місцевості, враховуючи легко проникні піщані ґрунти Полісся і близькість ґрунтових вод. Відсутня детальна інформація щодо облаштування інженерних бар'єрів, що ізолюватимуть хвостосховище. Не вказано як буде утилізуватися осад хвостосховища. Згідно документу "сполуки, що містять берилій та його сполуки згідно наказу Державної служби статистики України від 23.01.2015 № 24 «Про затвердження переліків категорій, груп відходів і операцій поводження з відходами» належать до Переліку груп відходів з небезпечними складниками (код групи 0103)."
5	60	«Хвостосховище буде розташоване у місці, визначеному органами місцевого самоврядування»	Якщо місце ще не визначено, то не мають сенсу зображені у звіті на карти із позначеним

			місцем розташування хвостосховища.
6	63,64	Зазначена роза вітрів із переважаючим західним напрямком вітру і пояснено, що «З метою уникнення значного розсіювання забруднюючих речовин на території Поліського природного заповідника облаштування шахтних стволів та промислового майданчика для розміщення збагачувального комплексу передбачається на захід від території Поліського природного заповідника та його охоронних зон».	Західний напрям вітру означає якраз те, що вітер дме із заходу, а не на захід, а отже розташування промислового майданчика на захід від заповідника означає лише те, що забруднюючі речовини якраз навпаки, розсіюватимуться переважно на території заповідника.
7	65	Процес видобування та збагачення корисних копалин Пержанського родовища берилію передбачає споживання значних обсягів води на технологічні потреби, а також скидання стічних вод у водні об'єкти	Не зазначено, звідки постачатиметься вода, і як проект вплине на гідрологічну мережу. Щодо скидання стічних вод – див. комент #3.
8	80, 136	«Видобування корисних копалин передбачається на глибині від 60 до 400 м., тобто під ділянками водних об'єктів, тому: - значного регіонального пониження рівнів підземних вод не очікується; - порушення водного балансу зони активного водообміну не передбачається, помітного впливу на	Із цитати «значного регіонального пониження» випливають припущення, що можливі незначні регіональні пониження (що, відповідно, може суттєво вплинути на зміну гідрології боліт і призвести до погіршення санітарного стану лісу), і що можливі значні локальні пониження. Не наведений аналіз впливів/наслідків різних

		водні об'єкти (припинення існування джерел і колодязів, зниження притоки річок і підземних потоків в районі провадження планованої діяльності не очікується)»	можливих наведених вище сценаріїв
9	81,137	«Місце скидання стічних вод передбачається нижче межі населеного пункту»	Вочевидь під населеним пунктом мається на увазі село Перга. Разом з тим, нижче за течією знаходиться цілий ряд інших населених пунктів – села Хочине, Майдан Копищенський і Копище. Стічні води матимуть вплив на якість води і використання вод мешканцями цих сіл, про що немає відповідної згадки і оцінки ступеня впливу у звіті.
10	81	«Значного негативного впливу планованої діяльності на водні об'єкти та підземні водоносні горизонти не очікується»	Дана фраза не підкріплена жодними доказами, розрахунками і прогнозами можливих сценаріїв. Якщо вказано про значний вплив, це припускає можливість незначного впливу, а ступінь значний/незначний не зрозуміла, допоки не будуть застосовані кількісні способи вираження прогнозування.
11	84	«Виймання гірничих порід з шахт родовища супроводжуватиметься порушенням природної рівноваги і стійкості масивів, утворенням додаткових порожнин (відробленого простору), заповнення яких в подальшому передбачається природним чином, за	Порушення рівноваги і просідання порід може суттєво вплинути на гідрологію, особливо враховуючи заболочений характер місцевості. Дані зміни зможуть завдати негативного впливу на Поліський заповідник, що є безпосереднім порушенням статті 7 Закону України «Про

		раहुнок осідання і ущільнення вищезгаданої товщі, а також спеціально підготовленою закладочною сумішшю»	природно-заповідний фонд України», згідно якої «на землях природно-заповідного фонду забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних комплексів та об'єктів», який цитується на сторінці 25 самого звіту. Якщо ж мова йде про заповнення порожнин спеціальною сумішшю, має бути зазначено хімічний склад суміші і подальші можливі наслідки її використання, чого знову ж не було зазначено.
12	90	«Вплив шуму та вібрації від планованої діяльності з урахуванням реалізації передбачених природоохоронних заходів та додержанні визначених обмежень характеризуються як екологічно допустимий».	Весь розділ присвячено описанню показників вібрації і відповідності їх нормам, присвяченим здоров'ю людини. Разом з тим, спорудження об'єкта планується на території, що має одразу декілька об'єктів високого природоохоронного статусу, в т.ч. міжнародного рівня (Поліський заповідник, об'єкт Смарагдової мережі та ІВА-територія (територія, важлива для птахів)), і що є місцями зростання та проживання цілого ряду видів Червоної книги України, про які зазначено на сторінках 109,116-123 звіту. Повністю відсутній аналіз впливу на наведені вище об'єкти, при тому що в цьому пункті він би мав бути ключовим.
13	91	«Планована діяльність ТОВ «Пержанська рудна компанія» не	Ця теза посилається на Додаток 26, з копією листа ДП «Житомирський

		буде створювати додаткових джерел шуму та вібрації на ділянках суші і водного простору Поліського природного заповідника»	експертно-технічний центр Держпраці». Проте, ця інформація не відповідає дійсності, адже даний лист не надає такого висновку, і взагалі не згадує Поліський заповідник.
14	92	«За попередньою інформацією Пержанське родовище берилію знаходиться поблизу (в районі) земель лісогосподарського призначення ДП «Олевське лісове господарство» та земель природно-заповідного фонду Поліського природного заповідника».	Родовище знаходиться безпосередньо на території ДП «Олевське лісове господарство» та Поліського природного заповідника
15	93	«Місця гніздування рідкісних видів хижих птахів і чорного лелеки, токовищ глухарів, тетеруків на території планованої діяльності (в місцях облаштування промислового майданчика та шахтних стволів) не обліковуються (карта схема місць гніздування рідкісних видів хижих птахів і чорного лелеки, токовищ глухарів, тетеруків додається)»	Наведена карта-схема, на яку посилається дане твердження, не є картосхемою, а оглядовою картинкою рівня шкільного підручника з не відповідною роздільною здатністю, і не може бути використана в документі такого рівня. Карта-схема мусить містити або план лісонасаджень з позначеними кварталами/виділами, в яких обліковуються рідкісні види птахів, або інший картографічний матеріал адекватного відповідно до задач рівня роздільної здатності. Відповідно, звідси впливає висновок про відсутність доказів даного твердження; більше того, це твердження суперечить іншим розділам та додаткам цього ж звіту, які описують фауну території

			(сторінки 109, 117,120-121, 333)
16	125	«Види тварин, які занесені до Червоної Книги України та регіонально рідкісні тварини Житомирської області на території, де буде проводитись планована діяльність (територія промислового майданчика (збагачувальної фабрики) та район розміщення шахтних стволів) не обліковуються»	Відсутні докази даного твердження, посилання на відповідні наукові дослідження. Якщо були відповідні дослідження, що показали відсутність усіх вищезгаданих видів на території планованої діяльності про це треба вказати. З огляду на присутність їх у обох "Переліках рідкісних та регіонально рідкісних видів" на Житомирщині цілком імовірно, що дані види поширені саме на території,де буде проводитись запланована діяльність. Необхідно провести додаткові іхтіологічні дослідження на території планованої діяльності або значно доповнити документ за рахунок вже існуючих, якщо автори володіють такими даними. В іншому випадку планована діяльність може призвести до знищення і без того рідкісних видів іхтіофауни.
16	127	«На ділянці представлені також мезотрофні та оліготрофні болота: осоково-сфагнові та пухівково-сфагнові, які частково заростають березою. Дана ділянка характеризується високим біологічним різноманіттям видів рослин. На території висока кількість виходів кристалічних порід, на яких	Наявність боліт на території заповідника, на якій відбуватиметься видобуток руди шахтним способом, означає потребу звернення особливої уваги на потенційну зміну гідрологічного режиму і подальші зміни в обводненості території, чого зроблено не було.

		зростають різні види мохів та лишайників, серед яких є рідкісні».	
17	135	«Внаслідок підземного видобування корисних копалин Пержанського родовища берилію в природній гідродинамічній структурі масиву гірничих порід можуть виникати зміни в природній проникливості»	Даний факт ще раз говорить про можливі зміни в гідрологічній ситуації, зокрема, пересихання боліт в заповіднику. Потенційна оцінка такого впливу на заповідник зроблена не була.
18	139	«Територія планованої діяльності у відповідності до вимог «Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1196 не включена до переліків територій та об'єктів екологічної мережі»	Із зазначеної на тій же сторінці карти видно, що територія віднесена до екомережі.
19	118	У документі згадується про наявність миня річкового, бистрянки російської, а також міноги української	Очевидно, що автори роблять такі висновки посилаючись на переліки рідкісних та регіонально рідкісних видів (п.45 та 46 списку літератури). Проте якщо поцікавитися даними із цих списків, то стає незрозумілим чому автори не дають жодної інформації про види вказані там, а саме бичок-цуцик, гірчак європейський, щипавка звичайна (регіонально рідкісні види), карась звичайний (вразливий вид) та марена дніпровська (зникаючі). Одночасно, на сторінці 109 у таблиці "Кількість

			видів фауни яким загрожує небезпека" в розділі "Риби" ми не бачимо жодного виду риб яким загрожує небезпека.
20	125	Компанія - виконавець буде забезпечувати охорону та відтворення шляхом рідкісних видів у випадку їх виявлення (вказано ряд заходів із Закону України "Про Червону книгу України")	Перелічені заходи виглядають цілком фантастично з огляду на кваліфікацію працівників даної компанії, оскільки передбачають проведення постійного моніторингу за станом популяцій, здійснення необхідних наукових досліджень з метою розроблення наукових засад їх охорони та відтворення та багато іншого. Це цілком не є в компетенції даної компанії і якщо вона планує все-таки проводити ці заходи, то необхідно чітко вказати, що вона має залучати відповідних кваліфікованих експертів чи науково-дослідні установи, а не виконувати ці роботи самостійно. В такому вигляді, як це описано, заходи виглядають не більш, як обіцянка, яку ніхто і ніколи не збирається виконувати.
21	276-278	Список посилань із зазначенням джерел, що використовуються для описів та оцінок, що містяться у звіті з оцінки впливу на довкілля	Стиль висловлювань у документі науково-популярний в найгіршому значенні цього слова. Пасажі у стилі "цікавим представником фауни заповідника є..." значно поширені у тексті. Стає зрозумілим, чому використовуються саме такі округлі формулювання після перегляду списку використаної літератури . З джерел, в яких

			<p>теоретично могло щось розповідатися про тваринний світ, можна виділити хіба що вищезгадані 45 та 46 пункти, що є фактично всього лише переліками рідкісних та зникаючих видів, що занесені до Червоної книги України та регіонально рідкісних видів тварин. Жодної іншої інформації в цих джерелах не наводиться. Звідси виникає питання щодо джерела іншої інформації (біологічних, етологічних, екологічних особливостей видів, що описані) наведеної у документі. Якщо це власні дослідження авторів документу, про це має бути вказано, якщо це дані інших авторів, це теж має бути відзначено.</p>
22	118	<p>«Риби у водоймах заповідника небагато, а її видовий склад обмежений».</p>	<p>Немає жодних точних даних стосовно іхтіофауни. Також в тексті згадується 30 видів місцевої іхтіофауни без будь-яких посилань на авторство даних.</p> <p>В наступному реченні автори стверджують що рибне населення тут є відносно добре збереженим. Що мається на увазі під "відносно добре" незрозуміло.</p> <p>Таким чином, жодних даних стосовно точного якісного, кількісного складу рибного населення, спостереження за</p>

			динамікою популяцій, ареалів певних видів чи, принаймні, конкретних точок знахідок (чи посилань на відповідну літературу) не надано.
--	--	--	--